

Datum: 2026-03-26

Diarienummer: Ju2025/02525

Vår referens:
mia.ahlgren@funktionsratt.se

Mottagare:
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.da@regeringskansliet.se

Funktionsrätt Sverige yttrande över Rättssäkerhetens pris SOU2025:111

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 54 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Sammanfattning

Utredningen har haft ett huvuduppdrag att titta på kostnader för statens kostnader för rättsliga biträden och lämnar förslag om vissa åtgärder som rör enskildas rättigheter och tillgång till rättvisa. Förslagen i betänkandet Rättssäkerhetens pris omfattar bland annat:

- rätten till målsägandebiträde i högre instanser, för äldre och särskilt utsatta brottsoffer, ska stärkas,
- möjlighet för enskilda att, under vissa förutsättningar, få rätt till ersättning för sina rättegångskostnader inom ramen för ett förvaltningsmål
- vissa förslag som rör tillgång till rättshjälp

Funktionsrätt Sverige har länge lyft behov av en helhetsöversyn för att säkerställa tillgång till rättvisa (access to justice) för personer med funktionsnedsättning. Det förstärktes genom FN:s rekommendationer till Sverige 2024. Försämrade ekonomi, brister i myndigheters stöd till enskilda och diskriminering leder till försämrade förutsättningar för enskilda att få upprättelse. Vissa förslag som lämnas är välkomna steg i rätt riktning men det saknas ett grundläggande funktionsrättsperspektiv i konsekvensutredning. Behovet kvarstår om fördjupade utredning och förslag för tillgång till rättvisa utifrån funktionsrätt.

Funktionsrätt och tillgång till rättvisa (access to justice)

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, funktionsrättskonventionen, har antagits av 192 stater inklusive EU. I Sverige gäller konventionen sedan 2009. I mars 2024 träffade regeringen FN:s övervakningskommitté och fick skarpa rekommendationer, däribland flera som rör tillgång till rättvisa samt att domstolar och myndigheter inte i allmänhet tolkar nationell rätt mot bakgrund av konventionen. Det saknas helt enkelt ett funktionsrättsperspektiv¹.

FN lyfter specifikt begränsade processuella anpassningar, särskilt för vissa grupper, samt begränsad kunskap, utbildning och kompetens inom rättsväsendet när det gäller funktionsrätt. FN betonar också att tillgången till systemet för rättshjälp är begränsad och att det finns ekonomiska hinder för möjligheten att anlita rättsliga ombud².

FN har utvecklat tio vägledande principer³, som komplement för att förstå statens skyldigheter som rör konventionens artikel 13 tillgång till rättvisa. I civilsamhällets granskningsrapporter av genomförande av konventionen finns hänvisningar till mer om hindren i Sverige⁴. Även EU har 2025 fått skarpa rekommendationer som rör artikel 13⁵ (para 35)

Funktionsrätt Sverige välkomnar att personer med funktionsnedsättning nämns i utredningen och vissa förslag som lämnas, men kritiken från FN 2024, och väl underbyggda underlag från civilsamhället borde ha föranlett tydligare krav från regeringen på funktionsrättsperspektiv utifrån innehållet i konventionen och rekommendationer i utredningsdirektiven.

Synpunkter på vissa förslag i betänkandet Kontroll över statens kostnader (kap 6) samt behörighetskrav för offentliga försvarare (kap 8)

Funktionsrätt Sverige betonar vikten av att säkerställa kostnader och kompetens för tolk, i synnerhet teckenspråkstolk, eventuellt bildstöd eller behov av hjälpmedel för kommunikation.

I kapitlet om behörighetskrav för offentliga försvarare finns enligt utredningen koppling till funktionshinder genom 21 kap. 3 a § andra stycket rättegångsbalken. För att säkerställa tillgång till en rättvis rättegång när offentliga försvarare förordnas i enlighet med särskilda skäl,

¹ Funktionsrätt Sverige [skrivelse om handlingsplan 2026](#)

² UN CRPD [Concluding observations Sweden 2024](#)

³ UN [International Principles and Guidelines on Access to Justice for Persons with Disabilities](#)

⁴ Respekt för rättigheter 2019 <https://respektforrattigheter.se/> samt [rapport till FN 2018](#) och [alternativrapport 2024](#)

⁵ UN CRPD [Concluding observations EU 2025](#)

behöver kunskap finnas om funktionsrättskonventionen, olika behov stöd, inte minst när det gäller psykiska tillstånd som inte syns. Civil Rights Defenders tog fram ett processtöd i ett projekt⁶ för några år sedan, men resurser behövs för fortsatt finansiering av aktuell utbildning och rättsfall.

Rätten till målsägarbiträde (kap 10)

Funktionsrätt Sverige välkomnar förslag om att ta hänsyn till ålder, sjukdom eller funktionsnedsättning vid prövning om ett målsägarbiträde ska förordas. Vi menar dock att man behöver fördjupa analysen utifrån människorättsmodellen av funktionshinder, artikel 5, 12 och 13 i funktionsrättskonventionen för att undersöka hur en starkare formulering än "hänsyn" behöver utformas med ett funktionsrättsperspektiv.

Precis som när det gäller offentliga försvarare krävs att målsägarbiträden har utbildning om innehållet i konventionen och i tillgänglig kommunikation med målsägare som möter funktionshinder.

Rättegångskostnader (kap 12)

Funktionsrätt Sverige välkomnar att utredningen lyfter förslag som rör rättegångskostnader genom att en allmän part ska vara skyldig att ersätta en enskilds parts rättegångskostnader. Vi ser det som ett steg i rätt riktning för att utjämna den nuvarande maktordningen där det allmänna tycks prioritera (skattemedel) resurser att driva fall i domstol, medan enskilda som möter funktionshinder ofta saknar resurser för att få sina rättigheter prövade – trots att det kan handla om beslut som rör avgörande förutsättningar för möjligheten att leva ett självständigt liv och leva som andra i samhället.

För att en enskild som är beroende av stöd från det allmänna ska ha förutsättningar att få ett beslut prövat krävs resurser för både juridiskt ombud och att den ekonomiska risken att stå för rättegångskostnader minskas. Forskare Sebastian Wejedal⁷ och Centrum för rättvisa som drivit fallet Ing-Marie Andersson mot staten⁸ har satt ljuset på bristerna i lagstiftningen men det finns många fler exempel. Vi ser ökad kritik mot myndigheter för brister i handläggning⁹ och JO-kritik för brister i tillgänglighet¹⁰ och stöd till enskilda som har behov av kognitivt stöd. Vi menar att det behövs fördjupad utredning med funktionsrättsperspektiv samt förtydligande av vem som bedömer och på vilka grunder bedömning sker, samt vad som gäller för privata utförare.

⁶ [Processtöd](#)

⁷ [SvJT2025hft4s363Wejedal.pdf](#)

⁸ [Ing-Marie Andersson mot staten - Centrum för rättvisa](#)

⁹ [Rättsliga brister i återkrav? - Inspektionen för socialförsäkringen](#)

¹⁰ [Arbetsförmedlingen har fortsatt stora brister i tillgänglighet och service - JO - Riksdagens Ombudsmän](#)

Rättshjälp (kap 13)

Funktionsrätt Sverige välkomnar att utredningen vill stärka rätten till juridiskt biträde i förvaltningsmål genom att förbättra förutsättningar för rättshjälp. Förslaget att komplettera 7 § rättshjälpslagen är ett steg i rätt riktning, men vi anser att det behövs en fördjupad analys för att utformningen av lagtexten och förarbeten verkligen ska möta hinder för tillgång till rättvisa för de som har störst behov. Forskaren Sebastian Wejedal har identifierat fördelen med ombud¹¹ och beskrivit förhållandet i förvaltningsmål som Davids kamp mot Goliat¹².

Den föreslagna formuleringen om att bedömningen av en rättsökandes behov av juridiskt biträde enligt 7 § rättshjälpslagen särskilt ska beakta "den rättssökandes personliga förhållanden och den rättsliga angelägenhetens beskaffenhet" är vag. Det behövs förtydligande på motsvarande sätt som rör rätt till målsägarbiträde så att koppling till funktionshinder, kronisk sjukdom och ålder framgår. Vi tillstyrker koppling till prisbasbelopp i stället för att en fast summa (13.8.1 ff).

Konsekvenser av förslagen (kap 15)

Funktionsrätt Sverige noterar att det saknas en analys utifrån funktionsrättskonventionen i konsekvensutredningen. Däremot görs en märklig koppling till personer med funktionsnedsättning i ett kort stycke under rubriken Barns rättigheter enligt barnkonventionen.

Avslutande synpunkter

Funktionsrätt Sverige har flera gånger uppmärksammat regeringen på behovet av en särskild utredning som tar ett helhetsgrepp på frågan om tillgång till rättvisa för personer som möter funktionshinder, med grunden i funktionsrättskonventionen och FN:s särskilda [vägledande principer för tillgång till rättvisa](#) samt rekommendationer från FN:s övervakningskommitté från 2024.

Vi hänvisar även till medlemsförbundet FUB som lämnat eget remissvar¹³.

Med vänliga hälsningar

Nicklas Mårtensson
Ordförande Funktionsrätt Sverige

¹¹ <https://www.lawpub.se/en/artikel/10.53292/02a98c20.9d0ea549>

¹² ["David mot Goliat i förvaltningsdomstolarna - medborgarna måste få rätt till advokat även där" - Dagens Juridik](#)

¹³ <https://www.fub.se/wp-content/uploads/2026/01/remissvar-fub-ju202502525.pdf>